

Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України
Київський національний лінгвістичний університет

КОРОЛЬ ТЕТЯНА ГРИГОРІВНА

УДК 37.091.212,2(=111):028]:336

**СИСТЕМА ТЕСТОВОГО КОНТРОЛЮ
АНГЛОМОВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ У ЧИТАННІ
ФАХОВОЇ ЛІТЕРАТУРИ МАЙБУТНІМИ ФІНАНСИСТАМИ**

Спеціальність 13.00.02 – теорія і методика навчання: германські мови

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук

Київ – 2012

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана на кафедрі методики викладання іноземних мов Київського національного лінгвістичного університету Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України

Науковий керівник

кандидат педагогічних наук, доцент

БРАЖНИК Наталія Олексіївна,

Київський національний лінгвістичний університет,
доцент кафедри методики викладання іноземних мов

Офіційні опоненти:

доктор педагогічних наук, доцент

ПАРШИКОВА Олена Олексіївна,

Макіївський економіко-гуманітарний інститут,
завідувач кафедри германської філології

кандидат педагогічних наук, доцент

КВАСОВА Ольга Геннадіївна,

Київський національний університет
імені Тараса Шевченка, Інститут філології,
доцент кафедри методики навчання іноземних мов та
прикладної лінгвістики

Захист відбудеться “25” жовтня 2012 р. о 10⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.054.01 у Київському національному лінгвістичному університеті (03680, м. Київ-150, вул. Лабораторна, 5/17).

З дисертацією можна ознайомитись у науковій бібліотеці Київського національного лінгвістичного університету (03680, м. Київ, вул. Велика Васильківська, 73).

Автореферат розісланий “21” вересня 2012 р.

Учений секретар

спеціалізованої вченої ради

_____ О. Б. Бігич

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Глобальні інтеграційні процеси висувають підвищені вимоги до якості професійної підготовки майбутніх фахівців. Її невід'ємним складником є іншомовна компетенція (ІК) у читанні як здатність спеціаліста самостійно працювати з автентичною фаховою літературою іноземною мовою (ІМ) з метою отримання необхідної інформації для успішного здійснення академічної і професійної діяльності. Навчити читати ІМ означає надати можливість майбутньому фахівцеві, особливо – фінансисту як представнику нашої держави на арені міжнародних економічних перетворень, отримувати професійно спрямовану інформацію з різних джерел.

В умовах сучасного вітчизняного вищого навчального закладу (ВНЗ) контроль є винятковим інструментом керування навчальним процесом та засобом діагностики й оцінки рівня сформованості в майбутніх фінансистів англomовної компетенції (АК) у читанні фахової літератури, а тому має бути чітко спланованим та якісно організованим. З огляду на загальнометодичні вимоги щодо реалізації контролю у ВНЗ, на специфіку контролю за опануванням іншомовними навичками й уміннями в читанні як рецептивному виді мовленнєвої діяльності, а також на індивідуально-психологічні особливості студентів спеціальності “Фінанси”, вважаємо доцільним упровадження в сучасні ВНЗ тестового контролю (ТК) рівня сформованості у майбутніх фінансистів англomовної компетенції в читанні.

Теоретичні й практичні аспекти організації ТК широко досліджуються в методиці викладання ІМ: визначено його цілі, завдання й функції (О.Г. Квасова 2009, О.П. Петрашук 2000, Е.Н. Гром 1999, L.F. Bachman і A.S. Palmer 1996, A. Hughes 1996, V.J. Janesick 2001); описано типи й види тестових завдань (ТЗ), а також процедури їх розробки й пілотування (J.Ch. Alderson і M. Csereszyés 2005, F. Davidson 2002, G. Fulcher 2009, R. Korpiva 2008, M. Milanovic 2002); виокремлено об'єкти тестового контролю рівня сформованості іншомовної комунікативної компетенції в цілому (Н.Ю. Гутарева 2005, О.П. Петрашук 2000, J. Boyle 2007) та ІК в аудіюванні (О.В. Кміть 2000) й говорінні (О.О. Молокович 2001, О.О. Українська 2009) зокрема. Низка праць безпосередньо присвячена проблемі тестового контролю ІК у читанні в учнів середніх шкіл (Л.В. Гнаповська і О.Г. Квасова 2008, М.В. Денисенко 2003, J.Ch. Alderson 2000, J. Sh. Caldwell 2008) та студентів немовних ВНЗ (Г.В. Барабанова 2005, А.Л. Буран 2005, Т.І. Кушнар'ова 2006, Г.А. Циммерман 2007).

Підвищення ефективності тестового контролю АК у читанні передбачає врахування: 1) впливу зовнішнього середовища на особливості його структури й змісту як складного цілого, інтегрованого до оточуючих систем; 2) закономірностей використання ІМ як засобу спілкування під час створення тестів; 3) індивідуального рівня підготовки тестованих під час розробки й пред'явлення тестових матеріалів.

Перший напрямок дослідження пов'язаний із системним підходом до тестування, у межах якого визначено місце тестового контролю в системі навчання ІМ у різних типах навчальних закладів та перелік зовнішніх факторів, що детермінують його особливості (Н.А. Раннева 2002, J. Sheerens, C. Glas і S.M. Thomas 2003), описано характер зворотного впливу результатів тестування на суспільство (Т. McNamara 2006), виокремлено підсистеми та взаємозв'язки системи тестового контролю іншомовної комунікативної компетенції в цілому (О.П. Петрашук 2000) й АК у

читанні фахової літератури ветеринарними лікарями зокрема (Т.І.Кушнар'ова 2006). Проте не виявлено досліджень, присвячених проблемі організації системи тестового контролю АК у читанні майбутніми фахівцями, яка б повністю відстежувала процес навчання ІМ у немовному ВНЗ і враховувала б динаміку розвитку зовнішніх факторів.

Другий напрямок дослідження формує комунікативний підхід до тестування, у межах якого виокремлено загальні положення організації комунікативно спрямованого ТК іншомовної комунікативної компетенції (Н.О.Бражник 2005, J.Milton 2009, С. J. Weir 2005) та окреслено деякі особливості реалізації комунікативно спрямованого тестового контролю АК у читанні фахової літератури (D.Douglas 2000). Однак детального вивчення все ще потребують позатестові обставини, що спонукають майбутніх фінансистів до читання англомовної літератури за фахом, та шляхи, способи й прийоми моделювання таких ситуацій спілкування в межах ТЗ з читання.

Останній напрямок пов'язаний із залученням прийомів адаптивного тестування (АТ / adaptive testing), під яким, слідом за М.Б.Челишковою, розуміємо сукупність процесів створення та пред'явлення адаптивних тестів, а також оцінки результатів їх виконання, що забезпечують приріст ефективності вимірювання завдяки оптимізації підбору характеристик ТЗ, їхньої кількості, послідовності й швидкості подачі з урахуванням індивідуального рівня підготовки тестованих. АТ спрямоване на індивідуалізацію тестового контролю й широко застосовується в сучасній педагогічній практиці, зокрема визначено його теоретичне підґрунтя, основні принципи й положення (М. Е. Roehner 2008, W. J. van der Linden і С. А. V. Glas 2010), створено моделі реалізації АТ (М. Б. Челишкова 2001) та ряд адаптивних тестів з різних дисциплін (В. А. Шухардина 2002). Проте питання розробки системи адаптивного тестового контролю АК у читанні поки що не розглядалось.

Отже, **актуальність** обраної теми дослідження зумовлена соціальним замовленням суспільства на підготовку висококваліфікованих фінансистів, здатних читати англомовну автентичну фахову літературу з належним ступенем розуміння; підвищенням вимог до якості контролю у вітчизняному ВНЗ та недостатньою розробленістю системного комунікативно спрямованого адаптивного тестового контролю англомовної компетенції в читанні фахової літератури.

Зв'язок роботи з науковими програмами, темами, планами. Дисертацію виконано згідно з планом проведення наукових досліджень у Київському національному лінгвістичному університеті в рамках роботи над темою “Дослідження шляхів реалізації мовної полікультурної освіти як фактора інтеграції до світового освітнього простору” (номер державної реєстрації 0106U001112). Тему дисертації затверджено Вченою Радою Київського національного лінгвістичного університету (протокол № 4 від 26.11.2007 р.) і Радою з координації наукових досліджень у галузі педагогіки та психології НАПН України (протокол № 2 від 26.02.2008 р.).

Мета дослідження полягає у створенні науково обґрунтованої та експериментально перевіреної системи тестового контролю рівня сформованості в майбутніх фінансистів англомовної компетенції в читанні на другому році навчання іноземної мови в економічному ВНЗ.

Об'єктом дослідження є процес контролю рівня сформованості у студентів немовних спеціальностей іншомовної компетенції в читанні фахової літератури.

Предмет дослідження складають організація та проведення системного комунікативно спрямованого адаптивного тестового контролю рівня сформованості в майбутніх фінансистів англomовної компетенції в читанні фахової літератури.

Предмет і мета дослідження зумовили вирішення таких **задач**: 1) теоретично обґрунтувати та розробити систему комунікативно спрямованого адаптивного тестового контролю англomовної компетенції в читанні фахової літератури майбутніми фінансистами; 2) укласти банк тестових завдань для перевірки рівня сформованості у студентів-фінансистів англomовної компетенції в читанні та визначити структуру і зміст частин з читання тематичного, модульного й підсумкового тестів; 3) експериментально перевірити розроблену систему тестового контролю й оцінити якісні характеристики укладених тестових завдань і частин з читання комплексних тестів; 4) створити модель реалізації запропонованої системи тестового контролю та укласти методичні рекомендації щодо організації й проведення системного комунікативно спрямованого адаптивного тестового контролю англomовної компетенції в читанні фахової літератури в умовах сучасного економічного ВНЗ.

У процесі розв'язання поставлених задач використовувалися такі **методи дослідження**: теоретичні – вивчення відповідної літератури з методики, психології, педагогіки, лінгвістики й тестології та узагальнення досвіду тестування читацьких навичок й умінь з метою аналізу стану проблеми та визначення теоретичного й практичного підґрунтя дослідження; моделювання навчально-виховного процесу з метою врахування особливостей реалізації тестового контролю в умовах кредитно-модульної системи організації навчання; емпіричні – письмове опитування студентів, спрямоване на вивчення їхнього ставлення до тестової форми контролю; експериментальне навчання й тестування з метою перевірки запропонованої системи тестового контролю та оцінки якісних показників створених тестових матеріалів; методи математичної статистики для обробки й аналізу одержаних результатів.

Наукові положення, які виносяться на захист:

1. Створення кожної нової системи тестового контролю полягає в уточненні елементного складу й встановленні взаємозв'язків між її підсистемами етапів проведення тестування, видів тестового контролю, його об'єктів, типів і видів тестових завдань для вимірювання рівня їхньої сформованості та засобів здійснення тестового контролю.

2. Розробка комунікативно спрямованого тестового завдання з читання фахової літератури передбачає моделювання в його межах ситуацій реального опосередкованого спілкування в читанні шляхом відбору автентичних фахових текстів, відтворення релевантних професійно-комунікативних завдань з читання, надання їм проблемності та наведення необхідної контекстуальної інформації.

3. Спонування студентів до самостійного укладання пам'яток-інструкцій щодо ефективного виконання як окремих тестових завдань, так і частин з читання комплексних тестів, в умовах систематичного тестового контролю англomовної компетенції в читанні фахової літератури сприяє формуванню у студентів виконавських тестових стратегій.

4. Включення тестових завдань, рівень складності яких відповідає та дещо перевищує прогнозований рівень посильності для певного студентського контингенту, до складу частини тесту з читання є оптимальним варіантом її адаптації.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що *вперше* запропоновано науково обґрунтовану та експериментально перевірену систему комунікативно спрямованого адаптивного тестового контролю англомовної компетенції в читанні фахової літератури майбутніми фінансистами; *удосконалено* модель реалізації двохкрокового адаптивного тестування в умовах немовного ВНЗ, структуру й зміст специфікації комунікативно спрямованого тестового завдання з читання; *дістали подальший розвиток* положення про індивідуалізацію навчання читання фахової літератури іноземною мовою, шляхи реалізації комунікативного підходу до тестового контролю іншомовної компетенції в читанні, критерії оцінки рівня складності тестового завдання з читання, важелі адаптації рівня складності частин тестів з читання та положення про адекватність типів і видів тестових завдань об'єктам контролю.

Практичне значення одержаних результатів полягає у створенні банку комунікативно спрямованих тестових завдань з читання англомовної фінансової фахової літератури та розробці частин з читання тестів для тематичного, модульного й підсумкового контролю навчальних досягнень студентів з англійської мови; укладенні методичної типології термінологічних лексичних одиниць реального словника майбутнього фінансиста; відборі автентичних текстів для здійснення тестування; створенні моделі реалізації запропонованої системи тестового контролю та укладенні методичних рекомендацій щодо здійснення систематичного адаптивного тестового контролю в умовах сучасного немовного ВНЗ.

Систему тестового контролю англомовної компетенції в читанні фахової літератури майбутніми фінансистами **впроваджено** в навчальний процес Національного університету харчових технологій (Київ) (протокол № 5 від 14.12.2010 р.), Приватного вищого навчального закладу “Міжнародний університет фінансів” (Київ) (протокол № 3-11/12 від 27.10.2011 р.) і Дніпропетровського університету економіки та права імені Альфреда Нобеля (протокол № 6 від 17.01.2011 р.).

Апробація основних положень і результатів **дослідження** відбулася на таких міжнародних “Модернізація освітньої діяльності: проблеми та завдання вищих навчальних закладів на шляху входження України в Європейський освітній простір” й “Індивідуалізація навчального процесу на шляху Європейської інтеграції вищої освіти України” (Полтавський університет споживчої кооперації України, 2008, 2009), “Пріоритетні напрями підготовки вчителя іноземної мови у контексті вимог Болонського процесу” (Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя, 2009), “Навчання загальнонавчальної та ділової англійської мови у Східній Європі: для чого та як?” (Дніпропетровський університет економіки та права, 2009), “Професіоналізм педагога у контексті Європейського вибору України” (Республіканський вищий навчальний заклад “Кримський гуманітарний університет” (Ялта), 2009), “Проблеми іншомовної освіти у полікультурному світі” й “Сучасні тенденції іншомовної освіти в полілозі культур” (Чернігівський державний педагогічний університет імені Т. Г. Шевченка, 2009, 2010), “Проблеми та перспективи лінгвістичних досліджень в умовах глобалізаційних процесів” (Тернопільський національний економічний університет, 2009), “Якість вищої освіти та проблеми підготовки фахівців у вищій школі” (Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського (Одеса), 2009), “Сучасні підходи та інноваційні

тенденції у викладанні іноземних мов” (Національний технічний університет України “Київський політехнічний інститут”, 2010, 2011), “Інноваційні технології у навчанні іноземних мов” (Горлівський державний педагогічний інститут іноземних мов, 2010), “Лінгвістичні та методичні проблеми навчання мови як іноземної” (ВНЗ Укоопспілки “Полтавський університет економіки і торгівлі”, 2010), “Обучение иностранному языку как средству общения” (Автономна некомерційна організація вищої професійної освіти “Белгородский университет кооперации, экономики и права”, 2011) та вітчизняних конференціях “Формування полікультурної мовної особистості в контексті нової парадигми освіти” (Чернігівський національний педагогічний університет імені Т.Г. Шевченка, 2010), “Компетентнісний підхід до підготовки випускників вищого навчального закладу” (ВНЗ Укоопспілки “Полтавський університет економіки і торгівлі”, 2011), “Мова, освіта, культура в контексті Болонських реалій”, “Мова, освіта, культура в контексті Болонських реалій-II” і “Мова, освіта, культура в контексті Євроінтеграції” (Київський національний лінгвістичний університет, 2008–2010), “Актуальні проблеми і технології філологічних досліджень і навчання іноземних мов” (Ізмаїльський інститут водного транспорту, 2009).

Публікації. Основні положення дисертації висвітлені у восьми статтях (з них сім – у фахових виданнях) та додатково відображені в 14-ти тезах доповідей на конференціях.

Особистий внесок здобувача. У публікації [21] авторкою визначено та описано критерії оцінки процесу й результатів читання англійської фахової літератури майбутніми фінансистами.

Структура й обсяг дисертації. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Повний обсяг дисертації – 394 сторінки. Робота ілюстрована 16 рисунками, 17 таблицями та 20 додатками, розміщеними на 171 сторінці. Список використаних джерел викладений на 37 сторінках та налічує 320 найменувань, з яких 254 – українською й російською мовами, 66 – англійською та французькою.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У розділі 1 “Теоретичні передумови організації системи тестового контролю англійської компетентності в читанні у студентів немовних спеціальностей” визначено теоретичні засади реалізації системного комунікативно спрямованого адаптивного тестового контролю рівня сформованості у студентів немовних спеціальностей АК у читанні фахової літератури. Досліджено ТК з позицій системного підходу до тестування: уточнено його місце в системі навчання англійської мови (АМ) студентів немовних ВНЗ та виокремлено чинники зовнішнього середовища, що детермінують його характерні риси. До останніх віднесено систему організації навчально-виховного процесу в сучасному ВНЗ та систему навчання студентів немовних спеціальностей англійського читання літератури за фахом. Проаналізовано особливості тестового контролю АК у читанні, зумовлені впровадженням кредитно-модульної системи організації навчання в практику ВНЗ України, та визначено такі *вимоги до його організації*: 1) систематичність здійснення ТК; 2) проведення поточного ТК з використанням спеціально створених ТЗ; 3) індивідуалізованість ТК; 4) висока

пізнавальна цінність текстів для читання та змісту ТЗ; 5) проблемність ТЗ з читання; 6) забезпеченість студентів практичними засобами самоконтролю й самооцінювання; 7) проведення ТК позааудиторного читання; 8) залучення методики формування у студентів тестових стратегій; 9) відкритість ТК.

Визначено елементний склад та встановлено взаємозв'язки між підсистемами етапів проведення тестування, його видів, об'єктів контролю, типів і видів ТЗ для вимірювання рівня їхньої сформованості та засобів здійснення ТК. Систематичний ТК в умовах немовного ВНЗ реалізується регулярно за попередньо укладеним розкладом на кожному із завершених відрізків навчально-виховного процесу на двох взаємопов'язаних рівнях: ТК з боку викладача та тестовий самоконтроль (ТСК) з боку студента, що йому передує. Відповідно взаємозв'язки елементів підсистем етапів проведення тестування та видів ТК мають вигляд: 1) початок навчального року – діагностичний ТК; 2) окреме практичне заняття – поточний ТСК і поточний ТК з боку викладача; 3) тематичний блок практичних занять – тематичний ТСК і тематичний ТК з боку викладача та ТК позааудиторного читання; 4) навчальний модуль – модульний ТСК і модульний ТК з боку викладача; 5) завершення вивчення дисципліни “Іноземна мова” студентами – підсумковий ТСК і підсумковий ТК з боку викладача.

Обґрунтовано необхідність у мотивуючій, регулюючій та формуючій індивідуалізації тестового контролю АК у читанні фахової літератури студентами немовних ВНЗ. *Мотивуюча індивідуалізація тестового контролю АК у читанні* полягає в доборі оптимального режиму його організації для студентів з інтернальним й екстернальним локусами контролю та врахуванні їхніх пізнавальних інтересів. *Регулююча індивідуалізація ТК* здійснюється шляхом залучення опосередкованої допомоги з боку викладача, регулювання комунікативної мети читання та орієнтації на читання з різним ступенем розуміння тексту. *Формуюча індивідуалізація ТК* пов'язана з коригуванням компенсаторних, когнітивних і метакогнітивних стратегій читання та тестових стратегій студентів. Під *тестовими стратегіями*, слідом за О. Й. Міхєєвим, розуміємо певні алгоритми дій, необхідні для ефективної підготовки до ТК (підготовчі), виконання як окремих ТЗ, так і тесту в цілому (виконавські), а також аналізу власних результатів тестування (післятестові). Отже, формуюча індивідуалізація тестового контролю АК у читанні здійснюється шляхом опрацювання студентами готових пам'яток-інструкцій та укладання власних пам'яток для ефективного читання тексту й виконання окремих ТЗ і частин тестів з читання.

Реалізовано формуючу й регулюючу індивідуалізацію тестового контролю АК у читанні за допомогою прийомів АТ. Задля подолання його недоліків модифіковано модель двохкрокового АТ для проведення ТК з боку викладача на паперових носіях та окреслено перспективи використання моделі АТ з детермінованим багатокроковим розгалуженням для індивідуалізації ТСК.

Упорядковано підсистему об'єктів ТК у вигляді прямих та опосередкованих об'єктів контролю. До останніх віднесено: предметні / експертні, країнознавчі, дискурсивні, мовні лексичні й граматичні знання, компенсаторні, когнітивні й метакогнітивні стратегії читання та навички техніки читання. Відповідно до перебігу формування АК у читанні фахової літератури визначено такі групи об'єктів ТК: 1) мовні лексичні й граматичні знання; 2) окремі операції, що складають відповідні рецептивні лексичні й граматичні навички читання; 3) власне рецептивні лексичні й

граматичні навички читання; 4) окремі мовленнєві вміння читання, що забезпечують реалізацію того чи іншого виду читання; 5) макровміння в окремому виді читання; 6) комплекс макровмінь у відповідних видах читання. Перелік прямих об'єктів ТК кожної з груп конкретизовано з огляду на лінгвостилістичні особливості англomовного фінансового наукового тексту (АФНТ) та професійні потреби майбутнього фінансиста.

Оскільки АФНТ притаманний повний спектр факторів ускладнення сприйняття та розуміння лексичних одиниць (ЛО) у процесі читання, укладено *методичну типологію ЛО реального словника майбутнього фінансиста*: I) ЛО, форма та одне зі значень яких попередньо знайомі читачеві; II) ЛО, форма й жодне зі значень яких попередньо не засвоєні студентами: 1) ЛО-терміни, схожі за формою та еквівалентні за значенням відповідникам у рідній мові; 2) ЛО, схожі за формою, але відмінні за значенням або одним зі значень порівняно з відповідниками в рідній мові; 3) ЛО, не схожі ні за формою, ні за обсягом значень з їхніми еквівалентами в рідній мові; 4) ЛО, які збігаються за обсягом значень, але відрізняються за формою від відповідників у рідній мові. На основі аналізу труднощів, властивих сприйманню й розумінню у процесі читання ЛО кожної з типологічних груп і підгруп, конкретизовано перелік операцій, що складають рецептивну лексичну навичку читання й підлягають ТК.

Укладено перелік специфічних умінь, які забезпечують вилучення й використання інформації, представленої в АФНТ (наприклад, умінь здійснювати математичні розрахунки на основі прочитаного). Групу макровмінь в окремому виді читання складають макровміння в переглядовому, ознайомлювальному та вивчаючому читанні. Саме комплексне застосування цих макровмінь забезпечує належну реалізацію читацької діяльності в кожній окремій ситуації спілкування й свідчить про сформованість у студентів АК у читанні фахової літератури.

Уточнені елементи підсистеми об'єктів ТК зіставлено з відповідними їм елементами підсистеми видів контролю: 1) поточний ТК – окремі операції, що складають відповідні рецептивні лексичні й граматичні навички читання, власне рецептивні лексичні й граматичні навички читання, окремі мовленнєві вміння, необхідні для здійснення відповідного виду читання; 2) тематичний ТК та ТК позааудиторного читання – рецептивні лексичні й граматичні навички читання та макровміння в переглядовому, ознайомлювальному й вивчаючому читанні на матеріалі окремої теми; 3) модульний ТК – рецептивні лексичні й граматичні навички читання та макровміння в переглядовому, ознайомлювальному й вивчаючому читанні на матеріалі декількох тем; 4) підсумковий ТК – макровміння в окремому виді читання та комплекси макровмінь у відповідних видах читання на матеріалі всіх опрацьованих тем.

Створення комунікативно спрямованих ТЗ для вимірювання рівня сформованості визначених об'єктів ТК вимагає врахування закономірностей використання ІМ як засобу комунікації в реальному житті, що дозволяє максимально наблизити тестову ситуацію до справжніх позатестових обставин іншомовного спілкування, забезпечуючи в такий спосіб належну автентичність тестових матеріалів, а, отже, і значно вищу валідність одержаних результатів тестування. Ці закономірності враховуються шляхом моделювання в ТЗ таких особливостей англomовного читання фахової літератури: опосередкованість спілкування текстом, умотивованість та професійна спрямованість такої діяльності, проблемність та ситуативність її розгортання. На цій основі визначено *послідовність моделювання в ТЗ ситуацій*

реального спілкування АМ в читанні: 1) відбір англомовних фахових текстів; 2) відтворення професійно-комунікативних завдань (ПКЗ) інформаційно-пошукового й інформаційно-поведінкового характеру як домінуючих для читання в професійній / академічній сфері діяльності фахівця; 3) надання проблемності змодельованим ПКЗ; 4) наведення необхідної контекстуальної інформації.

Відбір текстів має здійснюватися за *основними критеріями* (автентичність, актуальність і професійна значущість, жанрова представленість, співвіднесеність типів текстів з об'єктами ТК, тематична відповідність, обсяг тексту) та *специфічними* (відсутність повного дублювання інформації, представлені в тексті вербальними й екстралінгвістичними засобами, предметна доступність, проблемність, унікальність інформації, поданої в тексті, тотожність текстів для ТСК і ТК з боку викладача).

На основі аналізу освітньо-кваліфікаційних характеристик та професіограми майбутнього фінансиста конкретизовано зміст ПКЗ з читання, класифіковано їх за характером, визначено домінуючі види читання та окреслено бажаний продукт / результат виконання подібного завдання користувачами мовою. *Інформаційно-пошукові ПКЗ з читання АФНТ* полягають у прийомі й привласненні інформації та зорієнтовані на її передачу колегам / клієнтам. *Інформаційно-поведінкові ПКЗ з читання АФНТ* передбачають вилучення інформації з метою її подальшого застосування в практичній діяльності, зокрема, для прийняття управлінських рішень.

Надання проблемності змодельованим ПКЗ реалізується в такий спосіб: 1) використання текстів з мисленнєвими завданнями, створеними власне автором; 2) проблематизація тексту, під якою розуміємо попереднє препарування тексту викладачем з метою штучного створення в ньому суперечностей і протиріч за рахунок використання відповідних прийомів: а) створення ефекту дефіциту інформації (вилучення окремих елементів з тексту); б) створення ефекту надлишковості інформації (залучення зайвих елементів до тексту); в) створення ефекту суперечливості інформації (додавання наочності, що суперечить змісту тексту, або зміна порядку розташування його окремих елементів); 3) створення власне проблемних завдань, розв'язання яких передбачає ефективне використання інформації з АФНТ, за допомогою таких прийомів, як створення необхідності в залученні певних мисленнєвих операцій (аналіз/синтез, порівняння тощо), математичних/логічних операцій та операцій з трансформації інформації, поданої у вербальному кодї, у невербальний і навпаки.

Наведення необхідної контекстуальної інформації передбачає зазначення в експозиції до ТЗ даних про роль тестованого, загальну тематику тексту, обставини і причини для його читання та очікуваний результат читання або продукт використання здобутої у такий спосіб інформації. Насамкінець, уточнено вимоги до комунікативно спрямованих ТЗ і тестів з читання іншомовної фахової літератури.

У розділі 2 “Організація системи тестового контролю англомовної компетенції у читанні фахової літератури майбутніми фінансистами” описано банк ТЗ з читання англомовної фінансової літератури, структуру й зміст частин з читання тематичного, модульного й підсумкового тестів, а також модель реалізації запропонованої системи ТК у сучасному немовному ВНЗ. Практичним інструментом реалізації ТК виступає ТЗ як мінімальна складова одиниця тесту, що передбачає отримання у відповідь на запропонований вербальний/невербальний стимул вербальної/невербальної реакції тестованого, яка свідчить про успішність виконання ним певної мовленнєвої

діяльності та дозволяє кількісно оцінити рівень сформованості відповідної операції, навички або вміння. Будь-яке якісне ТЗ укладається на основі його специфікації. Під *специфікацією комунікативно спрямованого ТЗ з читання* розуміємо структурований набір універсальних взаємопов'язаних характеристик об'єкта ТК та способу здійснення його вимірювання, що служить шаблоном для адекватного відтворення релевантної ситуації реального спілкування в читанні при розробці низки ТЗ зі спільними вимірювальними й якісними характеристиками та інструкцією для їхнього подальшого використання під час проведення тестування. Уточнено *компоненти специфікації комунікативно спрямованого ТЗ з читання*: 1) характеристики об'єкта контролю (мета ТЗ, прямий об'єкт ТК); 2) характеристики ситуації спілкування, що моделюється (характеристики тексту для читання, характер і зміст релевантного ПКЗ, спосіб і прийом надання йому проблемності, характеристики сетінгу); 3) характеристики способу здійснення вимірювання (тип, вид ТЗ, характеристики основи ТЗ й очікуваної відповіді, методика оцінювання відповіді, технічні характеристики ТЗ). Описано та зіставлено з відповідними компонентами специфікації ТЗ з читання його основні складники (експозиція, інструкція, зразок виконання, основа ТЗ й очікувана відповідь).

Відібрано адекватні кожному з визначених об'єктів ТК типи й види ТЗ з урахуванням релевантних їм за характером і змістом ПКЗ та відповідних способів і прийомів надання проблемності. Для вимірювання одного й того ж об'єкта ТК пропонується ряд типів і видів ТЗ, що дозволяє індивідуалізувати ТК. На основі досліджень Дж. Норріса, Д. Джеймса та ін. визначено *критерії оцінки рівня складності ТЗ з читання*: 1) рівень мовної, логічної та предметної складності основи ТЗ; 2) ступінь інтелектуального навантаження на тестованого, що фіксується на операційному рівні (від упізнавання й розрізнення окремих мовних явищ/фактів до створення вторинного продукту на основі прочитаного) та рівні проблемності (ступінь експліцитності постановки й характер змодельованого проблемного ПКЗ, кількісні характеристики проблемності, кількість можливих розв'язків); 3) труднощі досягнення комунікативної цілі (предметна складність ТЗ, умови його виконання, тип і вид ТЗ).

Створені ТЗ скласифіковано в банк ТЗ на підбірки за видами ТК, для здійснення якого вони можуть використовуватися, та на групи й підгрупи за об'єктами їхнього контролю. Структуру банку ТЗ представлено на рис. 1. Наведемо приклади ТЗ.

Група ТЗ І.1 для визначення рівня сформованості окремих операцій,

що складають відповідні рецептивні лексичні й граматичні навички читання

Приклад 1. *Мета* – визначити рівень сформованості у студентів операції впізнавання форми повних і модифікованих багатокомпонентних ЛО.

Тип, вид ТЗ: ТЗ перехресного вибору у зіставленні заголовків статей, що містять аббревіатури й складноскорочені слова, з їхніми повними відповідниками.

Інструкція: Your chief was interested in fresh articles on investment issues. The names of the articles you have already found contain some financial acronyms he fails to understand.

Match the names of the articles (A-H) with the topics (1-5) they cover. There are two extra names of the articles that you do not need to use. Write your answers on the answer sheet.

There is one example at the beginning (0). Example: 0 **G**

The articles you have found	Topics
A. Is It the Wrong Time for REITs?	0. Individual Retirement Accounts
B. T-bills: Buy and hold is risky? You Bet	1. Exchange-traded funds

Рис. 1. Структура банку ТЗ для визначення рівня сформованості у студентів АК у читанні фахової літератур

|| C. Munis: not so simple anymore!

| 2. Treasury bills

Ключ: 0. G; 1. H; 2. B; 3. A; 4. C; 5. D.

Група ТЗ І.2 для визначення рівня сформованості

власне рецептивних лексичних і граматичних навичок читання

Приклад 2. Мета – визначити рівень сформованості у студентів рецептивної граматичної навички встановлення смислових зв'язків між словами.

Тип, вид ТЗ: ТЗ з вільноконструйованою відповіддю у синонімічному перефразуванні.

Інструкція: Your friend is preparing a report for his seminar in Finance and studies the principles of taxation in the USA. He can't understand some information in the article.

Select the best word or words from the text relating the pronouns (A-F) in it. Write them on the answer sheet. Use only three words for each question the most. There is one example at the beginning (0). Example: 0 **principle** / **benefits-received principle**

Principles of Taxation

One of two major principles the government uses to justify taxes is the benefits-received principle. **It** (0) states that the people who use a particular government service should support it by paying taxes in proportion to the benefit **they** (1) receive. Under **this** (2) principle, those who do not use the service do not pay for **it** (3)...

Ключ: 0. Principle; 1. people; 2. benefits-received; 3. service...

Група ТЗ І.3 для визначення рівня сформованості

окремих мовленнєвих умінь, що забезпечують здійснення відповідного виду читання

Приклад 3. Мета – визначити рівень сформованості у студентів уміння узагальнювати здобуті у процесі читання факти.

Тип, вид ТЗ: ТЗ множинного вибору у зіставленні фрагментів тексту з відповідними їм твердженнями-узагальненнями.

Інструкція: You've failed to buy the stocks you were interested in greatly. To understand the reasons for this read the text analyzing stock trading process. What steps does it contain? Choose the best universal name for each part of the text (1-4) from **A, B, C, or D** below to sum up the process. Write your answers on the answer sheet. There is one example at the beginning (0). Example: 0 **A**

Trading Stocks

Most of the steps in a stock trade are invisible to the seller (Jared) and the buyer (Wanda).

(0) **Step 1.** Jared calls his broker in Memphis and instructs his broker to sell 100 shares ...

(1) **Step 2.** Both brokers contact the NYSE. The broker for Jared and Wanda contact the "trading floor" of the NYSE. The trading floor is where the trading ...

0.	A. Ordering your broker to buy or sell.	B. Employing a stock broker.
	C. Consulting with your stock broker.	D. Contacting your stock broker.
1.	A. Visiting the "trading floor".	B. Ordering through the BBSS.
	C. Using the NYSE's SuperDot system	D. Contacting the Stock Exchange.

Ключ: 0. A; 1. D...

Група ТЗ ІІ.1 для визначення рівня сформованості

рецептивних навичок читання в межах окремої / декількох тем

Приклад 4. Мета – визначити рівень сформованості у студентів власне рецептивної граматичної навички читання.

Тип, вид ТЗ: ТЗ з вільноконструйованою відповіддю у знаходженні помилок.

Інструкція: You are a personal financial manager. Your task is to suggest your client Mr. Crisby the best way to optimize his savings. You have already written some guidelines to him. Check them up before sending the e-mail to Mr. Crisby.

Write the unnecessary word (only one!) in the space provided after each line (11-20) on your answer sheet. Some lines are correct. Indicate these lines with a tick (✓). The task begins with two examples (0).

Building a CD Ladder!

Just as you can use systematic investing for to reduce the risk that *for* 0
fluctuations in the stock market pose to your portfolio, you can use a CD ✓ 0
ladder to reduce the risk that fluctuations in interest rates pose to your
savings goals.

Say you have \$5,000 in savings that you want to be get a better interest rate 11
on. To had build a CD ladder, you'd open CDs with staggered maturation 12

Ключ: 0. for; 0. ✓; 11. be; 12. had; ...

Група ТЗ П.2 для визначення рівня сформованості

макровмінь в окремих видах читання на матеріалі окремої / декількох тем

Приклад 5. Мета – визначити рівень сформованості у студентів макровмінь у переглядовому читанні фахової літератури.

Тип, вид ТЗ: ТЗ перехресного вибору у зіставленні текстів з їхньою тематикою.

Інструкція: You are preparing a term paper on the Investment. You were lucky to find rather useful information in English in the Internet. As you were in a hurry you haven't named the files properly and haven't sorted them into relevant folders as well. To arrange your information look through the sources quickly again.

Match the articles (A-H) with their contents (31-35). Do not use any letter more than once. There are two extra letters that you do not need to use. Write your answers on your answer sheet. There is one example (0) at the beginning. Example: 0 **F**

0. Considering investment risk	33. Types of investment
31. Types of investors	34. Portfolio management strategies
32. Factors influencing the choice of investment	35. Investment diversification

A

A lending investment, as the name suggests, is an investment where you are lending your money, typically to an organization. For example, when you place your money in a bank account, such as a savings account, you are essentially lending ...

Ключ: 0. F; 31. C; 32. H; 33. A; 34. E; 35. B.

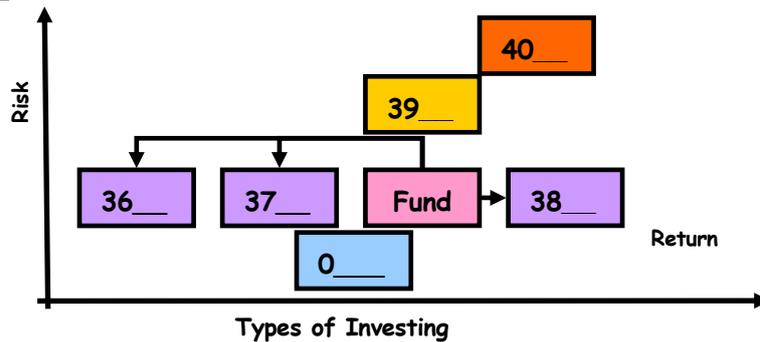
Приклад 6. Мета – визначити рівень сформованості у студентів макровмінь в ознайомлювальному читанні фахової літератури.

Тип, вид ТЗ: ТЗ з вільноконструйованою відповіддю в заповненні схеми.

Інструкція: You are a personal investment advisor at a big brokerage firm. Your task is to explain to your new customer all possible ways of investment, their risk and returns. You are preparing an illustrating chart for this meeting.

Read the text The Big Four: Typical Investments quickly and fill in the gaps (36-40) in the chart below with the best word or word combination. Use two words at a time the most.

Write your answers on your answer sheet. There is one example (0) at the beginning.
Example: 0 **REITs**

The Big Four: Typical Investments

Although the financial world is as rife with exotic investments as a cafe is with fancy coffees, most people do just fine choosing from four basic types of investments. To make ...
Ключ: 0. REITs; 36. actively managed; 37. exchange-traded; 38. index; 39. bonds; 40. stocks/ equities / shares.

Група ТЗ III.1 для визначення рівня сформованості макровмінь

у відповідних видах читання на матеріалі всіх опрацьованих протягом року тем

Приклад 7. Мета – визначити рівень сформованості у студентів макровмінь у вивчаючому читанні фахової літератури.

Тип, вид ТЗ: ТЗ з вільноконструйованою відповіддю в заповненні таблиці.

Інструкція: You are a financial planner advising how to invest effectively. Your task is to find the way to increase shareholders' wealth and analyse the given investment option with the help of EVA.

Study the information on calculating EVA given in the text. Fill in the gaps (11-15) in the calculation table with relevant figures according to the input data. Write your answers on your answer sheet. There is one example (0) at the beginning. Example: 0 **0.1072**

Kordell Company recently reported \$ 200,000 in operating income. The company's total operating capital is \$1,000,000, which includes \$400,000 of common equity and ...

Evaluating Kordell Company's Financial Performance

Corporate tax rate	0.4	EBIT	_____ (11)
Long-term debt interest rate	0.12
Required return	0.16	EVA	_____ (14)
After-tax cost of debt	_____ (0)	Additional return provided	_____ (15)

Calculating EVA

Economic Value Added (EVA) focuses on managerial effectiveness in a given year...

Ключ: 0. 0.1072; 11. 200,000; 12. 51,200; 13. 19,2; 14. 12,800; 15. 12,800.

З метою ефективного використання наведених ТЗ для укладання частин тестів з читання проаналізовано структуру й зміст частин з читання стандартизованого Тесту для визначення рівня володіння АМ фінансів Cambridge ICFE. Укомплектовано частину з читання тематичного й модульного тестів двома субтестами (для контролю рецептивних навичок читання і макровмінь в окремому виді читання) по три ТЗ у кожному. Для створення різнорівневих частин тестів з читання визначено *важелі адаптації їхнього рівня складності*: варіювання структури й змісту частини тесту з читання та регулювання рівня складності окремих ТЗ, що увійшли до її складу.

Підсумковий тест також включає два субтести (для контролю макровмінь в окремому виді читання й контролю комплексу макровмінь у відповідному виді читання) по три ТЗ у кожному. Субтест 2 підсумкового тесту дозволяє оцінити здатність тестованих адаптувати власний стиль і швидкість читання до поставленого завдання та оцінити гнучкість сформованих у студентів читацьких навичок і вмінь.

Створено 4-циклічну модель реалізації запропонованої системи ТК, що передбачає здійснення адаптивного ТСК протягом усього процесу навчання та проведення адаптивного: поточного ТК з боку викладача – на окремому практичному занятті, ТК позааудиторного читання й тематичного ТК з боку викладача за модифікованою нами двохкроковою моделлю АТ – у межах окремого тематичного блоку; проведення неадаптивного модульного й підсумкового ТК з боку викладача – після завершення навчального модуля й вивчення дисципліни у ВНЗ. Модифікація двохкрокової моделі АТ полягає в тому, що результати попереднього тестування для кожного наступного розглядаються як результати вхідного тестування, на їх основі здійснюється умовний перерозподіл студентів на підгрупи за рівнями підготовки з читання та адаптація рівня складності тестових матеріалів.

У розділі 3 “Експериментальна перевірка розробленої системи тестового контролю англomовної компетенції в читанні фахової літератури” описано організацію й хід методичного експерименту, проінтерпретовано його результати, наведено методичні рекомендації щодо реалізації запропонованої системи ТК у немовному ВНЗ. Експериментальна перевірка створеної системи ТК здійснювалася протягом двох серій експериментального навчання й тестування та паралельного пілотування розроблених тестових матеріалів. Експеримент тривав з 09.2009 р. по 05.2010 р. на II курсі факультету фінансів і обліку ВНЗ Укоопспілки “Полтавський університет економіки і торгівлі” у двох експериментальних групах: ЕГ-1 – 24 студенти, ЕГ-2 – 24 студенти. Кожна серія експерименту, за класифікацією П. Б. Гурвича, є базовим природним відкритим вертикально-горизонтальним експериментом.

Гіпотеза першої серії експерименту полягала в тому, що навчання майбутніх фінансистів англomовного читання фахової літератури буде ефективнішим за умов: 1) систематичного проведення поточного, тематичного ТК і ТК позааудиторного читання з використанням створених комунікативно спрямованих ТЗ і частин тестів з читання; 2) застосування оптимального варіанту методики формування у студентів виконавських тестових стратегій. *Вертикальний характер першої серії експерименту* дозволив оцінити доцільність використання розробленої системи ТК як засобу управління й підвищення ефективності навчання англomовного читання майбутніх фінансистів. *Горизонтальний характер першої серії експерименту* полягав у порівнянні ефективності двох варіантів методики формування виконавських тестових стратегій під час проведення поточного тестування та ТК позааудиторного читання, які й склали *варіювану величину першої серії експерименту*: *варіант А* (ЕГ-1) – формування виконавських тестових стратегій здійснювалося за рахунок вивчення й використання студентами попередньо розроблених викладачем пам'яток-інструкцій щодо ефективного виконання поточних ТЗ і тестів для ТК позааудиторного читання; *варіант Б* (ЕГ-2) – формування виконавських тестових стратегій відбувалося на основі коментування, обговорення, аналізу й вибору в академічній групі під керівництвом викладача оптимальних шляхів виконання окремого ТЗ та тесту для ТК

позааудиторного читання з подальшим укладанням студентами власної пам'ятки-інструкції. *Неварійованими величинами обох серій експерименту* були: використання однакових навчальних матеріалів, експериментатор, тривалість експериментального навчання й кількість проведених тестувань, склад учасників експерименту, типи, види ТЗ і послідовність їх подачі в перед-, післяекспериментальному і проміжних зрізах, обсяги, тематика й рівень складності текстів. За результатами післяекспериментального зрізу середній коефіцієнт навченості, за В.П.Безпальком, у студентів ЕГ-2, які самостійно уклали пам'ятки-інструкції, виявився вищим (0,82), ніж у студентів ЕГ-1 (0,78), які працювали зі створеними викладачем готовими пам'ятками (див. табл. 1).

Таблиця 1

Порівняння результатів перед- та післяекспериментальних зрізів

Індекс групи	Перша серія експерименту		Приріст	Друга серія експерименту		Приріст
	Середній коефіцієнт навченості			Середній коефіцієнт навченості		
	перед експериментом	після експерименту		перед експериментом	після експерименту	
ЕГ-1	0,56	0,78	0,22	0,68	0,80	0,12
ЕГ-2	0,53	0,82	0,29	0,69	0,84	0,15

Отже, в умовах систематичного ТК варто спонукати студентів до самостійного укладання пам'яток-інструкцій щодо виконання як окремих ТЗ, так і частин тестів з читання. Це забезпечує не лише опанування студентами гнучкими прийомами роботи з ТЗ, а й сприяє вдосконаленню їхніх читацьких умінь та стратегій.

Гіпотеза другої серії експерименту полягала в тому, що навчання майбутніх фінансистів англomовного читання фахової літератури буде ефективнішим за умов: 1) систематичного проведення адаптивного поточного, тематичного ТК та ТК позааудиторного читання з використанням створених комунікативно спрямованих ТЗ та частин тестів з читання; 2) застосування оптимального варіанта адаптації рівня складності тестових матеріалів. *Вертикальний характер другої серії експерименту* засвідчив доцільність використання розробленої системи адаптивного ТК як засобу управління й підвищення ефективності навчання читання фахової літератури АМ майбутніми фінансистами. *Горизонтальний характер другої серії експерименту* полягав у порівнянні ефективності двох варіантів адаптації рівня складності тестових матеріалів, які й склали *варіювану величину другої серії експерименту*: *варіант А* (ЕГ-1) – набір ТЗ для поточного ТК, ТК позааудиторного читання й частин тематичних тестів з читання включав ТЗ, рівень складності яких максимально точно відповідав прогнозованому / попередньо встановленому рівню посильності для студентів окремої підгрупи; *варіант Б* (ЕГ-2) – набір ТЗ для поточного ТК, ТК позааудиторного читання й частин тематичних тестів з читання складався з ТЗ, рівень складності яких відповідав та дещо перевищував прогнозований / попередньо встановлений рівень посильності для студентів окремої підгрупи. За *результатами післяекспериментального зрізу другої серії експерименту* середній коефіцієнт навченості в студентів ЕГ-2, яким пропонувалися дещо складніші частини тесту з читання, виявився вищим (0,84), ніж у студентів ЕГ-1, які виконували прогнозовано посильні ТЗ (0,80) (див. табл. 1). Отже, оптимальним варіантом адаптації рівня складності частин тестів з читання є їх комплектація додатковими, дещо складнішими

ТЗ. Це дозволяє посилити розвиваючий, навчаючий і мотивуючий ефект АТ та оптимізувати перерозподіл студентів на підгрупи за рівнем їхньої підготовки з читання в процесі його реалізації.

Достовірність результатів обох серій експерименту перевірено за допомогою кутового перетворення Фішера ϕ^* . За результатами пілотування зафіксовано достатній рівень автентичності, практичності, економічності, валідності та надійності створених тестових матеріалів. На основі одержаних результатів укладено методичні рекомендації щодо організації й проведення тестового контролю АК у читанні в умовах немовного ВНЗ.

ВИСНОВКИ

Відповідно до задач дослідження його результати дають змогу зробити такі висновки. Тестова форма контролю є найбільш придатною для визначення рівня сформованості в майбутніх фінансистів АК у читанні фахової літератури як безпосередньо в процесі навчання, так і після його завершення в немовному ВНЗ.

1. Система організації навчально-виховного процесу в сучасному ВНЗ та система навчання студентів немовних спеціальностей іншомовного читання завдають найбільш суттєвого впливу на характер функціонування досліджуваної системи ТК та детермінують її особливості. На основі аналізу цих особливостей визначено такі вимоги до ефективної організації тестового контролю АК у читанні фахової літератури в умовах немовного ВНЗ: систематичність, індивідуалізованість та відкритість, проведення поточного ТК з використанням якісних ТЗ, висока пізнавальна цінність текстів для читання та проблемність ТЗ, забезпеченість студентів засобами самоконтролю, проведення ТК позааудиторного читання, залучення методики формування в студентів необхідних тестових стратегій.

Уточнено склад та встановлено взаємоз'язки між підсистемами етапів проведення ТК, його видів, об'єктів ТК, типів і видів ТЗ для вимірювання рівня їхньої сформованості, та засобів здійснення ТК досліджуваної системи. Обґрунтовано доцільність та описано зміст мотивуючої, регулюючої й формуючої індивідуалізації тестового контролю АК у читанні. Підсистему об'єктів ТК упорядковано у вигляді прямих та опосередкованих об'єктів контролю. Усі об'єкти ТК розподілено на групи. Перелік прямих об'єктів контролю кожної з груп конкретизовано з огляду на виокремлені лінгвостилістичні особливості АФНТ та професійні потреби цих спеціалістів. Створено методичну типологію ЛО реального словника майбутнього фінансиста та конкретизовано перелік операцій рецептивної лексичної навички читання й специфічних умінь, пов'язаних із вилученням і використанням інформації з АФНТ.

Комунікативний підхід до тестового контролю АК у читанні фахової літератури реалізовано шляхом моделювання в ТЗ ситуацій реального спілкування в читанні, включених до професійної діяльності. Це передбачає відбір автентичних фахових текстів на основі визначених критеріїв; відтворення реальних інформаційно-пошукових й інформаційно-поведінкових ПКЗ з читання; надання проблемності змодельованим ПКЗ за рахунок використання текстів з мисленнєвими завданнями, створеними автором, проблематизації текстів і створення проблемних

завдань, розв'язання яких передбачає застосування вилученої з тексту інформації; наведення в експозиції до ТЗ необхідної контекстуальної інформації.

2. Специфікація комунікативно спрямованого ТЗ з читання характеризує об'єкт ТК, ситуацію спілкування та спосіб здійснення вимірювання. Укладені на цій основі ТЗ скласифіковано у банк ТЗ на підбірки за видами ТК, для проведення якого вони використовуються, та на групи й підгрупи за об'єктами їхнього контролю. Для об'єкта ТК кожної з виокремлених груп та підгруп банку визначено характер і зміст релевантного йому ПКЗ, відповідний спосіб і прийом надання проблемності змодельованому ПКЗ та адекватні їм типи й види ТЗ. З метою індивідуалізації тестового контролю АК у читанні запропоновано різноманітні типи та види ТЗ для вимірювання рівня сформованості одного й того ж об'єкта ТК. Критеріями оцінки рівня складності ТЗ із читання фахової літератури визначено складність його основи, ступінь інтелектуального навантаження та труднощі досягнення комунікативної мети.

Засобами здійснення поточного ТК є дискретні ТЗ, для реалізації тематичного, модульного й підсумкового ТК використовуються частини з читання відповідного тесту. На основі аналізу частини з читання стандартизованого тесту Cambridge ICFE укомплектовано частину з читання тематичного / модульного тесту субтестами для контролю рецептивних навичок читання та макровмінь у переглядовому, ознайомлювальному й вивчаючому читанні, визначено типи й обсяг текстів, що відповідають тим чи іншим об'єктам ТК, встановлено співвідношення ваги ТЗ субтестів, з'ясовано орієнтовний час їх виконання. Визначено важелі адаптації рівня складності частин тестів з читання (варіювання структури і змісту та регулювання рівня складності ТЗ, включених до їхнього складу). Частина підсумкового тесту з читання включає субтести для контролю макровмінь в окремих видах читання та комплексу макровмінь у відповідних видах читання.

3. Результати експерименту засвідчили позитивний вплив систематичного адаптивного ТК із застосуванням комунікативно спрямованих тестових матеріалів на ефективність навчання майбутніх фінансистів читання фахової літератури АМ. За таких умов слід спонукати студентів до самостійного укладання пам'яток-інструкцій щодо виконання окремих ТЗ і частин тестів з читання. Оптимальним варіантом адаптації рівня складності тестових матеріалів визнано комплектацію частин тестів ТЗ, рівень складності яких відповідає та дещо перевищує прогнозований рівень володіння тестованими читанням АМ.

4. Дана система ТК в реалізується на двох рівнях: ТК з боку викладача та ТСК з боку студента. Поточний, тематичний ТК та ТК позааудиторного читання з боку викладача здійснюються з використанням модифікованої двохкрокової моделі АТ. На основі проведених теоретичних і практичних досліджень укладено методичні рекомендації щодо реалізації запропонованої системи ТК у немовному ВНЗ. Перспективу подальших пошуків вбачаємо у створенні програмного забезпечення для здійснення адаптивного ТСК.

Основні наукові результати дисертації опубліковано в таких працях автора:

1. Король Т. Г. Індивідуалізація тестового контролю англомовної компетенції у читанні студентів немовних спеціальностей / Т. Г. Король // Наукові записки. Серія

“Психолого-педагогічні науки” (Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя) / [за заг. ред. проф. Є. І. Коваленко]. – Ніжин : Вид. НДУ ім. М. Гоголя, 2009. – № 3. – С. 204 – 207.

2. Король Т. Г. Лексична мовна компетенція студентів у читанні англomовної літератури як об’єкт тестового контролю / Т. Г. Король // Вісник КНЛУ. Серія : педагогіка та психологія. – Вип. 15. – К. : Вид. центр КНЛУ, 2009. – С. 21 – 31.

3. Король Т. Г. Лінгвістичний аспект тестового контролю англomовної компетенції у читанні майбутніми фінансистами / Т. Г. Король // Збірник наукових праць Ізмаїльського інституту водного транспорту “Філологія, переклад”. – Вип. 43. – Ізмаїл : “СМИЛ” ПВТ, 2009. – С. 115 – 126.

4. Король Т. Г. Реалізація комунікативного підходу до тестового контролю іншомовної компетенції у читанні студентів немовних спеціальностей / Т. Г. Король // Вісник Чернігівського державного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка. Серія : педагогічні науки : Збірник. – Вип. 70. – Чернігів : ЧДПУ, 2009. — С. 112 – 115.

5. Король Т. Г. Врахування особливостей тесту Cambridge ICFE при створенні системи тестового контролю англomовної компетенції у читанні / Т. Г. Король // Вісник КНЛУ. Серія : педагогіка та психологія. – Вип. 16. – К. : Вид. центр КНЛУ, 2009. – С. 41 – 50.

6. Король Т. Г. Експериментальна перевірка ефективності системи тестового контролю рівня сформованості у майбутніх фінансистів англomовної компетенції у читанні фахової літератури / Т. Г. Король // Вісник КНЛУ. Серія : педагогіка та психологія. – К. : Вид. центр КНЛУ, 2010 – Вип. 18. – С. 149 – 165.

7. Король Т. Г. Система тестового контролю англomовної компетенції в читанні студентами немовних спеціальностей / Т. Г. Король // Наука і освіта. Спецвипуск : проект : “Якість вищої освіти та проблеми підготовки фахівців у вищій школі”. – Одеса, 2009. – № 7. – С. 107 – 111.

8. Король Т. Г. Експериментальна перевірка ефективності системи адаптивного тестового контролю англomовної компетенції у читанні фахової літератури / Т. Г. Король // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка. Серія : Педагогічні науки. – Чернігів : ЧДПУ, 2011. – Вип. 85. – С. 122 – 125.

Додатково наукові результати дисертації відображено в таких друкованих працях:

9. Король Т. Г. Про організацію контролю англomовної компетенції у читанні фахової літератури як складової професійної підготовки студентів за галуззю знань “Економіка і підприємництво” / Т. Г. Король : матеріали XXXIII міжнар. наук.-метод. конф. [“Модернізація освітньої діяльності: проблеми та завдання вищих навчальних закладів на шляху входження України в європейський освітній простір”], (Полтава, 27–28 берез. 2008 р.) / Полтавський університет споживчої кооперації України. – Полтава : РВВ ПУСКУ, 2008. – С. 333 – 334.

10. Король Т. Г. Індивідуалізація контролю рівня сформованості іншомовної мовленнєвої компетенції у читанні фахової літератури майбутніми фінансистами / Т. Г. Король : матеріали міжнар. наук.-методич. конф. [“Індивідуалізація навчального процесу на шляху європейської інтеграції вищої освіти України”], (Полтава, 26–27

берез. 2009 р.) / Полтавський університет споживчої кооперації України – Полтава : РВВ ПУСКУ, 2009. – С. 248 – 249.

11. Король Т. Г. Відбір текстів для тестового контролю рівня сформованості англомовної компетенції у читанні майбутніми фінансистами / Т. Г. Король : матеріали наук.-практ. конф. [Мова, освіта, культура в контексті Болонських реалій – II], (Київ, 1-3 квіт. 2009 р.) / М-во освіти і науки України, Київ. нац. лінгв. ун-т. – К. : Вид. центр КНЛУ, 2009. – С. 209 – 211.

12. Король Т. Г. Застосування стратегій адаптивного тестування для створення системи тестового контролю рівня сформованості англомовної компетенції у читанні фінансової фахової літератури / Т. Г. Король : тези доповідей III Міжнар. наук. конф. [“Навчання загальнонавчаної та ділової англійської мови у Східній Європі : для чого та як?”], (Дніпропетровськ, 15–16 трав. 2009 р.) / Дніпропетровський університет економіки та права. – Дніпропетровськ : Вид. ДУЕП “Нова ідеологія”, 2009. – С. 101.

13. Король Т. Г. До проблеми визначення рівня складності тестових завдань з читання іншомовної фахової літератури / Т. Г. Король : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. [“Професіоналізм педагога в контексті Європейського вибору України”], (Ялта, 22-23 верес. 2009 р.) / М-во освіти і науки України, М-во освіти і науки АРК, Республіканський вищий навчальний заклад “Кримський гуманітарний університет”. – Ялта : РВВ КГУ, 2009. – Ч.1. – С. 146 – 149.

14. Король Т. Г. Професійно-комунікативні завдання з читання іншомовної фахової літератури майбутніми фінансистами / Т. Г. Король : матеріали II Міжнар. наук.-практ. конф. [“Проблеми та перспективи лінгвістичних досліджень в умовах глобалізаційних процесів”], (Тернопіль, 15–16 жовт. 2009 р.) / М-во освіти і науки України, Тернопільський національний економічний університет. – Тернопіль : ТНЕУ, 2009. – С. 194 – 196.

15. Король Т. Г. Моделювання ситуацій реального спілкування у контрольних тестових завданнях з читання іншомовної фахової літератури / Т. Г. Король : матеріали V міжнар. наук.-практ. конф. [“Сучасні підходи та інноваційні тенденції у викладанні іноземних мов”], (Київ, 26–27 лют. 2010 р.) / Мін-во освіти і науки України, Нац. техн. ун-т України “КПІ”, фак-т лінгв. – К. : “Політехніка”, 2010. – С. 100 – 103.

16. Король Т. Г. The Structure of the Test Task in Reading for Specific Purposes / Т. Г. Король : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. [“Інноваційні технології у навчанні іноземних мов”], (Горлівка, 18–19 берез. 2010 р.) / Мін-во освіти і науки України, Горлівський державний педагогічний інститут іноземних мов. – Горлівка : Вид. ГДПШМ, 2010. – С. 100 – 102.

17. Король Т. Г. Типи та види тестових завдань з читання іншомовної фахової літератури / Т. Г. Король : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. молодих науковців і студентів [“Формування полікультурної мовної особистості в контексті нової парадигми освіти”], (Чернігів, 13 квіт. 2010 р.) / Чернігівський національний педагогічний університет ім. Т.Г. Шевченка, філол. фак-т, Спілка молодих науковців. – Чернігів : РВВ ЧНПУ імені Т.Г. Шевченка, 2010. – С. 55 – 57.

18. Король Т. Г. Пілотування тематичних тестів з читання англомовної фінансової літератури / Т. Г. Король : матеріали наук.-практ. конф. [Мова, освіта, культура в

контексті Євроінтеграції], (Київ, 21–23 квіт. 2010 р.) / Мін-во освіти і науки України, Київ. нац. лінгв. ун-т. – К. : Вид. центр КНЛУ, 2010. – С. 255 – 257.

19. Король Т. Г. Структура специфікацій тестових завдань із читання англомовної фінансової літератури / Т. Г. Король : Матеріали VIII Міжнар. наук.-практ. конф. [“Лінгвістичні та методичні проблеми навчання мови як іноземної”], (Полтава, 14–15 трав. 2010 р.) / Мін-во освіти і науки України, ВНЗ Укоопспілки “Полтавський університет економіки і торгівлі”. – Полтава : Вид. “Полтавський літератор”, 2010. – С. 255 – 257.

20. Король Т. Г. Адаптація рівня складності частин тестів з читання іншомовної фахової літератури / Т. Г. Король : матеріали VI міжнар. наук.-практ. конф. [“Сучасні підходи та інноваційні тенденції у викладанні іноземних мов”], (Київ, 25–26 лют. 2011 р.) / Мін-во освіти і науки України, Нац. техн. ун-т України “КПІ”, фак-т лінгв. – К. : НТУУ “КПІ” ВПІ ВПК “Політехніка”, 2011. – С. 90 – 92.

21. Король Т. Г. Критерії оцінки рівня сформованості у майбутніх фінансистів англомовної компетенції у читанні фахової літератури / Король Т. Г., Гунченко Ю. В. : матеріали XXXVI міжвуз. наук.-метод. конф. [“Компетентнісний підхід до підготовки випускників вищого навчального закладу”], (Полтава, 22–23 берез. 2011 р.) / Мін-во освіти і науки, молоді та спорту України, Центральна спілка споживчих товариств України, ВНЗ Укоопспілки “Полтавський університет економіки і торгівлі”, Полтавський навчальний комплекс Укоопспілки “Освіта”. – Полтава : РВВ ПУЕТ, 2011. – Ч. 1. – С. 55 – 57.

22. Король Т. Г. Особенности разработки коммуникативно-ориентированных тестовых заданий по чтению англоязычной финансовой литературы / Т. Г. Король : Материалы междунар. научн.-практ. конф. [“Обучение иностранному языку как средству общения”], (Белгород, 17 мая 2011 г.) / Автономная некоммерческая организация высшего профессионального образования “Белгородский университет кооперации, экономики и права”. – Белгород : Издательство БУКЭП, 2011. – С. 123 – 124.

АНОТАЦІЯ

Король Т. Г. Система тестового контролю англомовної компетенції у читанні фахової літератури майбутніми фінансистами. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.02 – теорія і методика навчання: германські мови. – Київський національний лінгвістичний університет МОНмолодьспорту України, Київ, 2012.

Дисертацію присвячено проблемі тестового контролю (ТК) англомовної компетенції (АК) у читанні фахової літератури майбутніми фінансистами. У роботі теоретично обґрунтовано й практично розроблено систему комунікативно спрямованого адаптивного тестового контролю АК у читанні фахової літератури майбутніми фінансистами.

Проаналізовано тестовий контроль АК у читанні фахової літератури з позицій системного підходу до навчання й тестування. Визначено основні вимоги до його ефективної організації в умовах сучасного немовного вищого навчального закладу (ВНЗ). Описано зміст мотивуючої, формуючої й регулюючої індивідуалізації тестового контролю АК у читанні фахової літератури студентами немовних

спеціальностей з використанням окремих прийомів адаптивного тестування. Конкретизовано елементний склад і встановлено взаємозв'язки між підсистемами етапів проведення тестування, його видів, об'єктів контролю, типів і видів тестових завдань (ТЗ) для визначення рівня їхньої сформованості та засобів здійснення ТК. Уточнено перелік прямих об'єктів тестового контролю АК у читанні фінансової фахової літератури з огляду на лінгвостилістичні особливості англомовного фінансового наукового тексту та професійні потреби майбутнього фінансиста в цьому виді мовленнєвої діяльності. Створено методичну типологію лексичних одиниць реального словника майбутнього фінансиста. Розроблено послідовність моделювання ситуацій реального опосередкованого спілкування в читанні іншомовної фахової літератури під час створення комунікативно спрямованих ТЗ з читання. Узагальнено вимоги до комунікативно спрямованих ТЗ з читання іншомовної фахової літератури.

Відповідно до виокремлених об'єктів та видів ТК укладено банк ТЗ з читання англомовної фінансової фахової літератури. Охарактеризовано компонентний склад специфікації комунікативно спрямованого ТЗ з читання. Розроблено структуру й зміст частин з читання тематичних, модульних і підсумкового тестів. Визначено критерії оцінки рівня складності окремого ТЗ з читання та важелі адаптації рівня складності частин тестів з читання. Представлено модель організації й проведення тестування АК у читанні в умовах немовного ВНЗ.

Емпірично перевірено запропоновану систему ТК у ході двох серій експериментального навчання й тестування та паралельного пілотування створених тестових матеріалів. Сформульовано методичні рекомендації щодо організації й проведення системного комунікативно спрямованого адаптивного тестового контролю АК у читанні фінансової фахової літератури.

Ключові слова: системний комунікативно спрямований адаптивний тестовий контроль, англомовна компетенція в читанні фахової літератури, майбутні фінансиста, специфікація тестового завдання, професійно-комунікативне завдання з читання, способи й прийоми надання проблемності, тестові стратегії.

АННОТАЦІЯ

Король Т. Г. Система тестового контролю англоязычной компетенции в чтении специальной литературы будущими финансистами. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.02 – теория и методика обучения: германские языки. – Киевский национальный лингвистический университет Министерства образования и науки, молодежи и спорта Украины, Киев, 2012.

Диссертация посвящена проблеме тестового контроля (ТК) англоязычной компетенции (АК) в чтении специальной литературы будущими финансистами. В работе теоретически обоснована и практически разработана система коммуникативно-ориентированного адаптивного тестового контроля АК в чтении специальной литературы будущими финансистами.

Тестовый контроль АК в чтении специальной литературы проанализирован с позиций системного подхода к обучению и тестированию. Определены основные

требования к его эффективной организации в условиях современного неязыкового ВУЗа с учетом влияния существующей системы организации учебно-воспитательного процесса и специфики системы обучения иноязычному чтению специальной литературы студентов неязыковых специальностей. Обоснована необходимость в мотивирующей, формирующей и регулирующей индивидуализации тестового контроля АК в чтении специальной литературы будущими финансистами, а также описаны их содержание и особенности. С целью параллельной реализации формирующей и регулирующей индивидуализации ТК предложено использование приемов адаптивного тестирования. Определены элементы и установлены взаимосвязи подсистем этапов проведения тестирования, видов ТК, объектов контроля, типов и видов тестовых заданий (ТЗ), используемых для определения уровня их сформированности, а также средств осуществления ТК. Систематичность ТК в условиях современного неязыкового ВУЗа предполагает его реализацию на двух взаимосвязанных уровнях: ТК со стороны преподавателя и тестовый самоконтроль со стороны студента, которые осуществляются последовательно и регулярно по заранее составленному расписанию.

Установлен перечень прямых объектов тестового контроля АК в чтении специальной финансовой литературы с учетом лингвостилистических особенностей англоязычных финансовых научных текстов и профессиональных потребностей будущих финансистов в этом виде речевой деятельности. Предложена методическая типология лексических единиц реального словаря будущего финансиста, а также конкретизирован перечень специфических речевых умений, связанных с извлечением и использованием информации, представленной именно в англоязычном финансовом научном тексте. Выделены и описаны основные группы объектов тестового контроля АК в чтении специальной финансовой литературы.

На основании анализа особенностей иноязычного чтения специальной литературы в условиях реальной коммуникации предложена последовательность моделирования ситуаций реального опосредованного общения в чтении при разработке коммуникативно-ориентированных ТЗ. Данная последовательность предусматривает отбор аутентичного профессионально-ориентированного текстового материала на основе определенных критериев, моделирование в ТЗ проблемных профессионально-коммуникативных задач по чтению информационно-поискового и информационно-поведенческого характера, а также предоставление в экспозиции к ТЗ необходимой контекстуальной информации относительно роли, мотивов тестируемого, тематики предложенного для чтения текста и т. п. Обобщены требования, предъявляемые к качественным коммуникативно-ориентированным ТЗ по чтению.

Разработан банк ТЗ по чтению англоязычной финансовой литературы в соответствии с выделенными объектами и видами ТК. Охарактеризованы компоненты спецификации коммуникативно-ориентированного ТЗ по чтению. Отобраны типы и виды ТЗ, адекватные объектам контроля, характеру и содержанию моделируемых профессионально-коммуникативных задач по чтению, а также способам и приемам придания им проблемности. Конкретизированы критерии оценки уровня сложности ТЗ по чтению специальной литературы. Проанализированы особенности части по чтению стандартизированного теста для определения уровня владения английским

языком финансов Cambridge ICFE. Полученные результаты учтены при разработке структуры и содержания части по чтению тематического и модульного тестов учебных достижений студентов. Предложены рычаги адаптации уровня сложности частей по чтению тематических тестов и тестов для контроля выполнения студентами внеаудиторного чтения. Часть по чтению итогового теста укомплектована субтестами для контроля макроумений в отдельных видах чтения и комплекса макроумений в соответствующих видах чтения. С целью практической реализации разработанной системы ТК представлена модель организации тестирования АК в чтении специальной финансовой литературы в условиях современного ВУЗа.

Проведена эмпирическая проверка предложенной системы ТК в ходе двух серий экспериментального обучения и тестирования, а также параллельного пилотирования созданных тестовых материалов. Экспериментально доказаны преимущества стимулирования студентов к созданию собственных памяток-инструкций относительно эффективного выполнения тех или иных ТЗ и комплексных тестов с целью формирования у них необходимых тестовых стратегий, а также эффективность комплектации адаптивных частей тестов по чтению не только прогнозировано посильными ТЗ, но и теми, уровень сложности которых несколько превышает прогнозировано посильный для определенной подгруппы студентов, с целью повышения обучающего и развивающего эффекта адаптивного ТК. Для результативного внедрения предложенной системы ТК в учебный процесс неязыкового ВУЗа сформулированы методические рекомендации по организации и проведению системного коммуникативно-ориентированного тестового контроля АК в чтении специальной финансовой литературы.

Ключевые слова: системный коммуникативно-ориентированный адаптивный тестовый контроль, англоязычная компетенция в чтении специальной литературы, будущие финансисты, спецификация тестового задания, профессионально-коммуникативная задача по чтению, способы и приемы придания проблемности, тестовые стратегии.

RESUME

Korol T. H. System of Testing Future Financiers' English Reading for Specific Purposes Competence. – As manuscript.

Thesis for a Candidate Degree in Pedagogical Studies. Speciality 13.00.02 – Teaching Theory and Methodology: Germanic Languages. – Kyiv National Linguistic University, Ministry of Education and Science, Youth and Sport of Ukraine, Kyiv, 2012.

The thesis deals with the problem of testing future financiers' English reading for specific purposes competence. The system of testing English reading for specific purposes competence has been theoretically substantiated and practically elaborated.

Testing English reading for specific purposes competence has been analyzed on the basis of systematic approach. The main requirements to be satisfied by the system of testing English reading for specific purposes competence have been outlined. The elements and the interrelations of the subsystems of testing stages, its types and objects, testing techniques and means of testing have been specified. Testing objects have been

listed according to the stylistic and linguistic peculiarities of English financial texts as well as professional needs of future financiers. Methodological typology of lexical units making up future financier's real vocabulary has been suggested. The steps of modeling real life situations constructing communicative test tasks in reading for specific purposes have been described. The requirements to be satisfied by communicative test tasks in reading have been singled out.

Test task bank has been worked out according to the determined testing objects and types. The components of the specification of communicative test tasks in reading for specific purposes have been characterized. The structure and the contents of the parts in reading of thematic, module and summative tests have been suggested. The criteria of test task difficulty evaluation as well as the factors of test difficulty adaptation have been introduced.

The suggested system of testing has been verified during the experimental teaching and testing. Methodological recommendations as for its introduction have been developed.

Key words: systematic communicative adaptive testing, English competence in reading for specific purposes, future financiers, specification of the test task, professional communicative task in reading, ways and methods of problem-creation, testing strategies.